

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Katarzyna Frydrych

DSRIN-II.071.34.2022
Warszawa, 20 grudnia 2022 r.

Pan

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w związku z wystąpieniem z dnia 9 listopada 2022 r. nr IV.502.5.2016.MK, dotyczącym procedur przeprowadzania badań przez opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów, w szczególności braku dostępu stron i uczestników postępowań sądowych do materiałów pochodzących z badań oraz zakazu rejestracji przebiegu badania, przy którym zostały przesłane pisma z dnia: 19 lutego 2018 r., nr IV.502.5.2014.Mk i 10 sierpnia 2018 r., nr IV.502.5.2014.MK, uprzejmie informuję.

W dniu 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o *opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów* (Dz. U. z 2018 r., poz. 708) - dalej: u.o.z.s.s.

Minister Sprawiedliwości został zobowiązany w art. 4 ust. 4 u.o.z.s.s. do ustalenia w drodze zarządzenia standardów metodologii opiniowania dla opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zdrowia i ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. W wyniku prac legislacyjnych zostały opracowane standardy metodologii opiniowania, będące załącznikiem do zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lutego 2016 r. w *sprawie ustalenia standardów metodologii opiniowania w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów* (Dz. Urz. Min. Sprawiedl. z 2016 r., poz. 76, ze zm.) - dalej „standardy metodologii”.

Odnosząc się do kwestii zawartych w przedmiotowym wystąpieniu, a dotyczących kontrowersji wokół punktów 5.3. i 9.3c standardów metodologii, pragnę poinformować,

że wykonywane w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów badania psychologiczne, pedagogiczne i lekarskie nie należą do zakresu czynności procesowych, podlegających regulacjom prawa procesowego. Wobec powyższego nie mogą mieć zastosowania w drodze analogii regulacje kodeksowe, dotyczące możliwości utrwalania przebiegu czynności za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk.

Specyfika czynności podejmowanych przez specjalistów zatrudnionych w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów w trakcie procesu diagnostycznego – badań lekarskich, psychologicznych oraz pedagogicznych, których przebieg objęty jest tajemnicą zawodową przemawia przeciwko dopuszczalności nagrywania przez uczestników lub strony przebiegu tego procesu w zespołach.

W innych kategoriach spraw, w których dopuszczono dowód z opinii biegłych, nie będących specjalistami opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, nie zaistniała dotąd wątpliwość dotycząca kwestii nagrywania, a czynności badawcze biegłych, polegające na pozyskiwaniu danych do sporządzenia opinii, nie były nagrywane.

Z treści przepisu art. 14 ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. *o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów* (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 763 z późn. zm.) - dalej „u.o.z.p.”, wynika konieczność zachowania w tajemnicy informacji związanej z klientem i uzyskanej w związku z wykonywaniem zawodu. Podczas przeprowadzania badania psychologicznego pozyskiwane są istotne dane na temat stanu rozwoju poznawczego, emocjonalnego oraz psychospołecznego osób badanych. Rozpowszechnianie powyższych informacji może naruszać dobra osobiste osób, których one dotyczą lub innych osób. Ponadto zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 2 u.o.z.s.s. specjalista ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji, o których dowiedział się w związku z pełnieniem zawodu, o czym mowa w powołanym art. 14 ust. 1 u.o.z.p. Skoro zatem sporządzona w opiniodawczym zespole sądowych specjalistów opinia jest substratem pracy każdego ze specjalistów, którzy jednostkowo obowiązani są do zachowania tajemnicy, to również powstała dokumentacja stanowi informacje objęte tajemnicą zawodową.

Dostęp do dokumentacji zarówno zawartej w aktach sprawy, jak i przedkładanej przez klientów opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, dotyczącej małoletnich dzieci

objętych badaniem, mają tylko i wyłącznie osoby, które przeszły stosowne szkolenie z ochrony danych osobowych i posiadają odpowiednie upoważnienie.

Jednocześnie należy zauważyć, że zarówno zakres pozyskanych informacji, jak i wnioski z nich wynikające ograniczone są do zakresu tezy dowodowej sądu. Zawarte we wnioskach ewentualne zalecenia dotyczące, np. podjęcia przez uczestników określonej formy terapii są jedynie propozycją, co do zastosowania której wypowiada się niezawisły sąd.

Pragnę poinformować, że odnośnie udostępniania materiałów z badań psychologicznych osobom badanym, których one dotyczą lub instytucji, z wniosku której są przeprowadzane (prokuratura, sąd) oraz zdarzającymi się przypadkami udostępniania osobom trzecim (badanym, instytucjom) przez psychologów – diagnostów pozyskanych w czasie badania materiałów (np. protokołów, testów, rysunków, wypowiedzi pisemnych), Polskie Towarzystwo Psychologiczne zajmuje jednoznaczne i konsekwentne stanowisko.

Obowiązujące regulacje, w tym ustawa o zawodzie psychologa oraz Kodeks Zawodowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w pkt 21 i 23 wskazują, że ww. materiały mają służyć wyłącznie do użytku wewnętrznego. Wiedzę bowiem, umożliwiającą interpretację wyników, w następstwie ich integracji, posiada wyłącznie psycholog. Osoby trzecie nie są upoważnione, tj. nie mają odpowiedniej wiedzy psychologicznej, aby interpretować zastosowane przez psychologa narzędzia badawcze. Sąd powołując biegłego do wykonania określonej opinii odwołuje się do posiadanych przez psychologa umiejętności specjalnych i jego kompetencji. Jedynym zatem rodzajem materiałów z badań psychologicznych, które mogą być udostępnione nieprofesjonaliście, jest opinia psychologiczna. Osoba opiniowana ma prawo kwestionować opinię, zwracając się o jej uzupełnienie – wyjaśnienie ewentualnych zapisów lub sporządzenie nowej opinii przez innego specjalistę.

Konieczne jest również wzięcie pod uwagę, w sytuacji udostępnienia danych podlegających ochronie z uwagi na szeroko pojęte dobro małoletniego, znacznego ryzyka podejmowania przez osoby dorosłe, zaangażowane w badaną sprawę, działań sprzecznych z dobrem badanych małoletnich, w celu zrealizowania własnych planów. Z tego względu osoba badana, przykładowo w opiniodawczym zespole sądowych specjalistów, własnoręcznym podpisem wyraża zgodę na nieudostępnianie jej materiałów

z badań, co jest warunkiem jej udziału w badaniu, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, zawartymi w standardach metodologii.

Zakres opinii oraz przebieg badania specjalistycznego są wyznaczone treścią tezy dowodowej zawartej w postanowieniu organu zlecającego. Zgodnie z pkt. 4.1 zd. 1 standardów metodologii, informacje uzyskane w wyniku badania diagnostycznego zostają zawarte w opinii stosownie do tez dowodowych organu zlecającego. Podobnie, stosownie do pkt. 5.3 lit. e standardów metodologii, osoby wydające opinię wykorzystują dane uzyskane w trakcie badania zgodnie z kryterium ich użyteczności w celu sporządzenia opinii dla organu zlecającego. Opinia opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów jest odpowiedzią na tezę dowodową zlecniodawcy w oparciu o analizę, interpretację i integrację zgromadzonych danych oraz wiedzę specjalistyczną. Wnioski końcowe opinii przedstawiają odpowiedź na tezę dowodową sądu. Opinia sporządzona w opiniodawczym zespole sądowych specjalistów przekazywana jest do zlecniodawcy i jest jednym z dowodów zgromadzonych w danej sprawie. Ocena opinii, w tym uzasadnienia wniosków, logiki wyводу merytorycznego, należy wyłącznie do kompetencji niezawisłego sądu. W sytuacji zasadnych - w ocenie sądu - zastrzeżeń do sporządzonej przez biegłych opinii, wyjściem może być powołanie innego zespołu biegłych lub zwrócenie się o przesłanie materiałów poufnych z przeprowadzonych badań innemu biegłemu psychologowi lub ośrodkowi naukowemu, celem nie tyle ponownej ich interpretacji, ile wykorzystania do przeprowadzenia własnego badania.

Również klienci korzystający z pomocy psychologicznej są prawnie chronieni przed udostępnianiem ich dokumentacji, np. prokuraturom czy sądom, ponieważ istnieje ryzyko, iż mogą zostać użyte przeciwko nim (i osobom postronnym), wbrew ich intencjom, gdyż mogą zawierać informacje dotyczące innych osób, o których uczestnik wypowiadał się w kontekście swoich problemów. Powyższe wynika z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, tj. art. 261 § 2 *Kodeksu postępowania cywilnego* w związku z art. 14 u.o.z.p. Odnosząc się do kwestii dotyczącej długiego czasu realizacji zleceń w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów, uprzejmie informuję, że w latach 2020-2022 czas oczekiwania na ich realizację utrzymywał się na porównywalnym poziomie z tendencją spadkową i wyniósł: w 2020 r. - 126, 2 dni (4, 2 miesiące), w 2021 r. – 117, 8 dni (3,9 miesiąca), a w I półroczu 2022 r. – 114,3 dni (3,8 miesiąca).

Analiza skarg, które wpłynęły do Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich Ministerstwa Sprawiedliwości w latach 2020-2022 wykazała, że łącznie wpłynęło 119 skarg, w tym 7 dotyczyło długiego czasu oczekiwania na termin badania. Postępowanie wyjaśniające prowadzone było zgodnie z zakresem kompetencji Ministra Sprawiedliwości określonych w art. 4 ust. 1 i 2 u.o.z.s.s.

Odnosząc się do kwestii prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości prac legislacyjnych, uprzejmie informuję, że w Departamencie Spraw Rodzinnych i Nieletnich trwają prace analityczne nad zmianami legislacyjnymi, organizacyjnymi, proceduralnymi i metodologicznymi, mającymi na celu usprawnienie działalności opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów. Niewątpliwie w toku prowadzonych prac przedmiotem szczególnej uwagi będą, m.in. kwestie udostępniania materiałów z badań oraz rejestrowania przebiegu czynności badawczych.

Końcowo pragnę wskazać, że zgodnie z § 11 Wewnętrznego Regulaminu Departamentu Prawa Gospodarczego w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 5 października 2022 r., organizacja i przebieg procesu legislacyjnego w sprawach dotyczących biegłych sądowych należy do kompetencji Wydziału Prawa Zawodów Prawniczych. Aktualnie w ww. Departamencie nie są prowadzone prace nad rządowym projektem ustawy dotyczącej biegłych sądowych.

Z kolei prace legislacyjne związane z regulacjami dotyczącymi ustawy o zawodzie psychologa pozostają w kompetencji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Z wyrazami szacunku

Katarzyna Frydrych
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/